

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 1 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om kontroll av agenturverksamheten.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 317, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Vigelsbo m. fl.* yrkat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en utredning kommer till stånd med uppgift att närmare utreda frågan om det nu tillämpade agentsystemet samt framkomma med förslag till de lagstadganden, som utredningen kan giva anledning till.

I motionen anföres, efter en redogörelse för den utveckling och den förbättring handeln i allmänhet undergått, bland annat följande:

Om man sålunda kan utgå ifrån att den allmänna handeln är ordnad på ett i stort sett tillfredsställande sätt och att eventuellt uppstående missförhållanden kunna ordnas genom organisationernas medverkan, så finns det en annan sorts affärsverksamhet, för vilken kontroll saknas och inom vilken metoder stundom tillämpas, som alls icke kunna anses som föredömliga. Härmed avses den på många håll starkt utbredda agentverksamheten. I denna äro ofta engagerade personer, som tillämpa allt annat än sunda affärsprinciper. Dessa agenter och de firmor, som de uppgiva sig representera, sakna också i många fall tillgångar, så att de kunna gälda eventuella skadestånd, som kunna utdömas på grund av affärerna. Verksamheten förlägges emellertid i stor utsträckning till mera avlägsna bygder, där kontrollen är mindre än i tätorterna och där risken för åtal följaktligen också är mindre.

För att belysa olika slag av agentverksamhet kunna här nämnas egendomsagenter, som utan närmare kännedom om juridiska frågor förmedla försäljning av fastigheter. Resultatet kan ofta bli konflikter mellan köpare och säljare, vartill anledningen främst är att söka i förmedlarnas bristande kännedom i frågor, som röra deras verksamhet. — — —

Se vi på förmedling med varor kunna som exempel anföras maskinagenter. Här finnas exempel på fall, där köpare av maskiner blivit duperade, så att de först efteråt förstått att den inköpta varan icke motsvarade de förväntningar, som de på grund av agentens beskrivning haft rätt att fordra. Efter ett inträffat fredsslut kan man förvänta ännu större livaktighet från dessa agents sida. — — —

Det skulle kunna anföras många flera exempel på de metoder, som tillämpas av en del agenter. Det anförda torde emellertid vara tillräckligt för att bevisa att en lagstiftning är behövlig för att motverka de osunda affärsmetoder, som

tillämpas. Som lämpliga åtgärder för att få till stånd en ändring i de påtalade förhållandena kan t. ex. föreslås, att agent, som uppträder som ombud för en firma, har att från denna förete fullmakt för sitt uppdrag med garantier för att firman svarar för alla de konsekvenser, som kunna uppstå på grund av förmedlade affärer. Då det emellertid är omöjligt för en köpare att kontrollera en firmas vederhäftighet måste denna kontroll anses otillfredsställande. Bästa kontrollen bör därför kunna ske genom att egendoms- och varuagenter åläggas att förete av länsstyrelse utfärdad auktorisation, som styrker behörigheten och som också kan innehålla sådana upplysningar om den firma, som vederbörande företräder, att viss garanti kan lämnas för reell behandling. Från dessa bestämmelser bör undantagas upptagande av order på tidningar och tidskrifter samt ev. en del andra varor, där företeende av intyg från vederbörande firma bör anses till fyllest.

Utskottet har berett Kooperativa förbundet, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges köpmannaförbund och Handelsombudens fackförbund tillfälle att yttra sig över motionen. De i anledning härav inkomna yttrandena ha såsom bilagor fogats vid detta utlåtande.

Enligt 1864 års näringsfrihetsförordning gäller, att för rätt att idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe eller att med biträde av annan än hustru och hemmavarande barn till avsalu tillverka fabriks- och hantverksarbeten eller såsom yrke utöva annan hantering erfordras anmälan hos myndighet. Vid sådan anmälan skall enligt gällande bestämmelser fogas bevis, att sökanden råder över sig själv och sin egendom, d. v. s. icke är omyndig eller försatt i konkurs.

Ursprungligen fordrades ej heller annat än anmälan av den som ville själv eller genom annan utom den ort, där han är bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad. Efter vissa år 1887 vidtagna ändringar i näringsfrihetsförordningen skall emellertid för dylik s. k. gårdfarihandel sökas tillstånd hos länsstyrelsen i det län, där försäljningen skall försiggå. Den som anmält sig till handels idkande har dock rätt att utan tillstånd driva gårdfarihandel å ort, där på grund av dylik anmälan kontor av stadigvarande beskaffenhet inrättas.

Vid ansökning om tillstånd till gårdfarihandel skall sökande förete intyg om redbarhet och ordentlighet samt bevis, att han råder över sig och sin egendom, eller om sökanden är handlande, bevis att han inom riket idkar handel. Önskar sökanden använda biträden, skola även beträffande dem motsvarande intyg och bevis företes. Därest vid prövning av betygens innehåll och i övrigt förekommande omständigheter tillståndet beviljas, skall i beviset därom tillståndstiden samt sökandens och biträdenas utseende och ålder angivas. Tillstånd kan endast beviljas för kalenderår eller del därav.

Från tillståndstvånget stadgar näringsfrihetsförordningen vissa undantag. Sålunda är en var medgivet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra livsförnödenheter, jordbruksprodukter av andra slag än frö, träd och buskar ävensom ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk hemslöjd. Vidare stadgas

att den, som anmält sig till idkande av fabrik eller hantverk, äger att själv eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar, därvid dock försäljaren skall medföra prästbetyg och visst intyg.

För kringföringshandel inom den ort, där den som driver handeln är bosatt eller idkar fast handel, finnas icke några särskilda föreskrifter i näringsfrihetsförordningen. Sådan handel är alltså helt fri.

I näringsfrihetsförordningen finnas icke några särskilda bestämmelser om sådan handel, som bedrivs av kringresande försäljare genom upptagande av order med eller utan uppvisande av prov på varorna. Sedan anmälan om huvudkontors inrättande skett, kan sålunda sådan försäljningsverksamhet bedrivas helt fritt, och någon anmälan erfordras icke heller om nya försäljare anställas för en firma.

Lagen den 18 april 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande (den s. k. kommissionslagen) innehåller civilrättsliga regler om vissa olika typer av merkantila mellanhänder vid varuomsättningen. Lagens 2 kap. handlar sålunda om kommissionärer, med vilka enligt 4 § förstås personer vilka åtagit sig uppdrag att för annans räkning men i eget namn sälja eller köpa lös egendom. 3 kap. i lagen avser handelsagenter samt 4 kap. handelsresande och platsförsäljare.

Handelsagent är enligt 65 § den, som åtagit sig uppdrag att för annans (huvudmannens) räkning verka för avsättning av varor genom att upptaga köpeanbud (order) till huvudmannen eller att i dennes namn sluta försäljningsavtal, och som icke är anställd i huvudmannens tjänst utan driver verksamheten såsom självständig yrkesidkare med eget kontor eller annan egen lokal för sin rörelse, dit meddelanden angående denna kunna sändas.

Med handelsresande förstås enligt 85 § den, som åtagit sig uppdrag att för en köpmans räkning resa från ort till annan och därvid, genom upptagande av köpeanbud (order) till huvudmannen eller slutande av försäljningsavtal i dennes namn, verka för avsättning av varor som icke medföras å resan. Enligt 93 § skola lagens bestämmelser om handelsresande i allo äga motsvarande tillämpning å platsförsäljare, vilka skilja sig från handelsresande därutinnan, att platsförsäljaren icke skall resa från ort till annan utan ha sin verksamhet inom den ort där huvudmannen driver sin rörelse.

Av kommissionslagens bestämmelser må här endast erinras om bestämmelserna i 77 och 88 §§, att varken handelsagent eller handelsresande äger utan huvudmannens bemyndigande sluta för denne bindande försäljningsavtal.

Auktorisation av mäklare kan ske enligt *mäklarordningen den 9 juni 1893*. I denna stadgas, att mäklare må i städerna antagas för att biträda vid köp och försäljning av varor, fastigheter, fartyg eller andelar däri, växlar eller andra värdepapper samt vid uppgörande av avtal om försträckning, hyra, arrende och försäkring ävensom av andra likartade avtal. Frågor om antagande av mäklare, vilka skola hava viss kompetens, prövas av handels- och sjöfartsnämnden, och förordnande för mäklare utfärdas av magistraten. Mäk-

lare får icke bedriva egen handel och icke heller vara handelsombud eller handelsbiträde åt köpman. För fel och förbrytelser i tjänsten äro sådana mäklare underkastade ämbetsmannansvar.

Medan frågan om en reglering av kringföringshandeln vid flera tillfällen under senare tid behandlats i riksdagen, har den s. k. agentverksamheten i mindre utsträckning varit föremål för uppmärksamhet. I en proposition (nr 41) till 1932 års riksdag framlades förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m., men denna proposition, som för övrigt icke vann riksdagens bifall, innehöll icke några bestämmelser om den handel som bedrivs genom sådana kringresande försäljare, vilka icke medföra sina varor. Vid 1933 års riksdag väcktes en motion, II: 82, i vilken hemställdes om nytt förslag till lag angående kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning, varvid även hänsyn borde tagas till vissa i motionen berörda förhållanden beträffande orderupptagning å varor. Motionen, som behandlades av första lagutskottet, avstyrktes av utskottet och lämnades av riksdagen utan bifall. I sitt utlåtande (nr 29) över motionen yttrade utskottet bl. a. följande.

Vad härefter angår frågan om den försäljningsverksamhet, som bedrivs genom upptagande av order med eller utan uppvisande av prov, vill utskottet erinra om att denna form av försäljningsverksamhet, som otvivelaktigt kan medföra vissa olägenheter, beaktats av kommerskollegium i ett år 1928 avgivet principutlåtande i hithörande frågor. Kollegiet förordade därvid att för sådana handelsresande och platsförsäljare, som utbjöde varor direkt till allmänheten, borde tillämpas samma regler som för kringföringshandel under det att i fråga om sådana handelsresande och platsförsäljare, som endast uppsöka köpmän eller fabrikanter för avsättning av varor som skulle av dem återförsäljas eller användas i deras tillverkning, icke borde stadgas annat än skyldighet att göra anmälan till länsstyrelsen i det län, där verksamheten bedrivs. Något förslag i den av kollegiet förordade riktning upptogs emellertid ej i kungl. propositionen till 1932 års riksdag.

Utän tvivel måste kollegiets förslag anses innebära ett ingripande av synnerligen ömtålig och vanskelig art. Det är allmänt känt, att en stor del av den normala handeln för närvarande bedrivs genom kringresande agenter. Uppenbarligen kan, såsom även kollegiet förutsatt, all dylik verksamhet icke läggas under kringföringshandelns tillståndstvång. Den av kollegiet föreslagna gränsdragningen synes emellertid bygga å förutsättningar, som svårligen kunna kontrolleras. En del av de olägenheter, som vidlåda ifrågavarande form av försäljningsverksamhet, torde för övrigt komma att beaktas vid den lagstiftning, som enligt tillkännagivande av chefen för justitiedepartementet är under övervägande beträffande avbetalningsköp. Utskottet kan för sin del icke för närvarande finna tillräckliga skäl föreligga för ytterligare åtgärder i sådan riktning.

I en vid 1935 års riksdag väckt motion (II: 250) hemställdes om utredning rörande katalog- och postorderaffärerna och reglering av den därmed sammanhängande agentverksamheten och kringföringshandeln. Motionen behandlades av första lagutskottet och blev på hemställan av utskottet (utlåtande nr 29) avslagen av riksdagen.

Fastighetsmäklarnas organisationer ha vid upprepade tillfällen till Kungl. Maj:t ingivit framställningar om lagstiftning och auktorisation för fastighetsmäklarna. Sådana framställningar gjordes 1921, 1924 och 1929 men ledde icke till något resultat. En av Stockholms fastighetsmäklarsamfund år 1944 gjord anhållan om utredning av frågan om auktorisation av fastighetsmäklare har remitterats till vissa myndigheter och sammanslutningar och är ännu icke slutligen prövad av Kungl. Maj:t.

Byggnadsindustrisakkunniga föreslogo i sitt den 19 januari 1938 dagtecknade betänkande angående byggnadsindustrien i Sverige (SOU 1938: 10), att egendomsmäklare skulle kunna auktoriseras av byggnadsstyrelsen, varigenom de skulle bliva förpliktade att utöva sin verksamhet på tjänstemannaansvar. Detta förslag har icke föranlett lagstiftning.

I förevarande motion har hemställts om en utredning av det s. k. agentsystemet. Därmed synas motionärerna i främsta rummet avse den handel direkt med konsumenterna, som bedrivs av kringresande försäljare, vilka därvid icke medföra sina varor eller i varje fall endast prov å dessa. Ehuru den av motionärerna använda beteckningen agenter för dessa försäljare — såsom av utskottets redogörelse framgår — icke överensstämmer med kommissionslagens terminologi, anser sig utskottet i det följande för enkelhetens skull kunna använda denna benämning för de av motionärerna avsedda kringresande försäljarna. Däremot innefattar utskottet icke därunder de fastighetsmäklare, vilka motionärerna jämväl beteckna som agenter. *Utskottet.*

I likhet med motionärerna anser utskottet att åtskilliga missförhållanden förekomma i samband med agentsystemet. Även om flera av de exempel på missförhållanden, som lämnas i motionen, synas vara av sådan art, att man skulle kunna komma till rätta med dem genom strafflagens bestämmelser om bedrägeri och dylik oredlighet, torde det vara obestridligt, att på detta område förekommer åtskilligt som ehuru icke straffbart dock icke överensstämmer med god affärssed. De varor som försäljas genom kringresande agenter torde ofta vara underlägsna dem som saluföras i den fasta handeln, och de metoder agenterna tillämpa för att förmå allmänheten att köpa varorna kunna icke sällan betecknas som klandervärda. Vanligen försälja agenterna sina varor genom avbetalningsköp med obetydlig eller ingen kontantbetalning vid köpeavtalets ingående, och detta förhållande torde vara den huvudsakliga anledningen till att allmänheten lockas att inköpa varor, vilka de kanske icke behöva.

Ehuru utskottet sålunda ansett sig kunna i huvudsak instämma i den kritik, som motionärerna riktat mot det s. k. agentsystemet, vill utskottet dock framhålla, att förhållandena å detta område icke kunna alltför mycket generaliseras. Enligt vad inom utskottet upplysts synes agenthandeln beträffande vissa varugrupper och i vissa delar av landet alltjämt fullgöra en viktig funktion i förmedlingen av varor mellan producenter och konsumenter.

Inför de av motionärerna föreslagna utvägarna att råda bot på de berörda missförhållandena ställer sig utskottet tveksamt. De olägenheter, som skulle följa av en auktorisation eller kontroll från länsstyrelsernas sida, äro uppenbara, och utskottet kan ansluta sig till de synpunkter som i detta avseende utvecklats av Kooperativa förbundet i dess yttrande över motionen. Utskottet vill särskilt understryka förbundets uttalande, att ett system med formell auktorisation skulle kunna verka i riktning att ytterligare grumla den sunda och naturliga misstänksamhet, vilken alltid bör förutsättas föreligga vid inledande av förbindelser med nya, okända företag.

Enligt utskottets mening torde en mera tillfredsställande ordning kunna nås mindre genom lagstiftningsåtgärder än genom upplysning. De organisationer, som företråda handelns och olika konsumentgruppers intressen, ha i detta hänseende en viktig uppgift att fylla.

Vad angår frågan om den yrkesmässiga förmedlingen av fastigheter synas de av motionärerna påtalade missförhållandena knappast vara så framträdande, att de motivera ett ingripande i lagstiftningens form. Man torde dessutom ha anledning förvänta, att mäklarnas egna organisationer, som redan lära ha utfört ett betydande arbete för skapandet av en bättre ordning på detta område, fortsätta sina strävanden i denna riktning. Vad förut anförts om auktorisation eller legal kontroll av agenter äger i huvudsak tillämpning även i fråga om fastighetsmäklare. Vid upprepade tillfällen ha också framställningar från fastighetsmäklarnas organisationer till Kungl. Maj:t om auktorisation blivit lämnade utan bifall.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motion, II: 317, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 juni 1945.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Karl Johan Olsson, Ahlqvist, Siljeström, Olofsson* och *Lodenius*,

från andra kammaren: herr *Olsson* i Mellerud, fru *Gustafson*, herrar *Landgren, Gustafsson* i Lekåsa och *Lindahl* samt fröken *Öberg* och herr *Ljungqvist*.

Reservation

av herr *Gustafsson* i Lekåsa, som anfört:

»Jag instämmer i vad utskottet anfört angående de missförhållanden, som äro förbundna med det rådande agentsystemet. Jag kan emellertid icke finna det riktigt att — såsom utskottet synes göra — förlita sig på den förhoppningen, att dessa missförhållanden komma att försvinna av sig själva utan något ingripande från samhällets sida. Agentsystemet har förekommit sedan lång tid tillbaka och synes vinna allt större utbredning utan att man kunnat märka någon egentlig förbättring i de affärsmetoder agenterna vanligen tillämpa. Det må — förutom de exempel, som anföras i motionen — blott erinras om de försäljningar av dyrbara bokverk, som ske genom agenter. Utan överdrift torde det kunna sägas att affärer genom sådana agenter som avses i motionen i det stora flertalet fall icke erbjuda några fördelar för den köpande allmänheten framför den fasta handeln; varorna äro vanligen både sämre och dyrare, leveranserna osäkrare och möjligheterna att vinna rättelse vid fel i varorna mindre.

Såsom utskottet anfört har emellertid agenthandeln beträffande vissa varugrupper och i vissa delar av landet en viktig uppgift att fylla. Det är fördenkskull nödvändigt att på detta område skapas en tillfredsställande ordning.

Det må framhållas, att det enligt näringsfrihetsförordningen fordras tillstånd av länsstyrelse för att bedriva gårdfarihandel, d. v. s. att kringföra varor till avsalu på annat sätt än å marknad. Medföras icke varorna av försäljaren, erfordras däremot icke något tillstånd. Denna ordning förefaller omotiverad, då kunderna i det senare fallet i motsats till det förra icke äro i tillfälle att kontrollera varornas kvalitet utan få förlita sig på agenternas beskrivningar. I detta sammanhang må erinras, att kommerskollegium i ett år 1928 avgivet utlåtande angående riktlinjer för revision av näringsfrihetsförordningen förordat att för sådana agenter, varom här är fråga, borde tillämpas samma regler som för den egentliga kringföringshandeln.

Angående de av motionärerna ifrågasatta åtgärderna att råda bot på de berörda missförhållandena kan naturligtvis tvekan råda. Men att av detta skäl avstyrka bifall till motionen förefaller felaktigt, då motionens yrkande endast innefattar en begäran om en utredning. I likhet med utskottet anser jag att en auktorisation av agenterna skulle vara förenad med så avsevärda olägenheter att den icke bör genomföras. Det torde emellertid vara möjligt att på annat sätt anordna en kontroll över agenthandeln. Det kan exempelvis ifrågasättas, om icke ett så enkelt medel som anordnande av en anmälningsskyldighet till länsstyrelse skulle kunna bidra till skapande av en bättre ordning; i varje fall skulle därigenom en del kriminella element komma att uteslutas. Frågan om vilken väg som bör väljas kan icke avgöras utan en ingående utredning.

Under en sådan utredning synes — såsom motionärerna föreslagit — jämväl böra övervägas, vilka åtgärder som kunna vidtagas för att skapa en tillfredsställande ordning i fråga om fastighetsförmedlingen. De missförhållanden som förekomma på detta område äro kanske inte så utbredda som i fråga om agentsystemet, men där de förekomma synas de vara av desto allvarligare beskaffenhet. Icke heller i fråga om fastighetsmäklarna torde emellertid ett egentligt auktorisationsförfarande vara att förorda.

På grund av vad sålunda anförts anser jag, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.»

Bilaga A.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET.

Till 1:a lagutskottet.

Sedan 1:a lagutskottet hemställt om Kooperativa förbundets yttrande angående den inom riksdagen väckta motionen nr 317 i andra kammaren av herr Sven J. Vigelsbo m. fl. angående utredning om kontroll över agentverksamheten, får Kooperativa förbundets styrelse anföra följande.

De lagstiftningsåtgärder beträffande reglering av agentverksamheten, varom motionärerna påfordra utredning, synas åsyfta, att länsstyrelserna i landet skulle genom auktorisation av främst agenter, som syssla med varuförmedling för bestämda firmors räkning, samt även förmedlare av fastighetsaffärer garantera företagens och deras ombuds samt fastighetsmäklarnas vederhäftighet. De intyg om auktorisation, som skulle lämnas av länsstyrelserna och vilka vederbörande intygssinnehavare vid inledande av affärstransaktioner skulle ha skyldighet att förete, skulle också kunna innehålla sådana upplysningar om den firma, som vederbörande företräder, att — såsom motionärerna formulera saken — viss garanti kan lämnas för reell behandling. Om motionärernas mening är rätt tolkad, skulle de ifrågasatta lagbestämmelserna alltså gå ut på dels en formell auktorisation, som styrker identitet och behörighet för agenter och andra ombud för affärs- och mäklarföretag, och dels en av länsstyrelserna efter föregående inhämtade upplysningar utfärdad garanti beträffande affärsföretagens förmåga att uppfylla sina skyldigheter gentemot köparen och den allmänna kvalitetsnivån för de varor, som de tillhandahålla.

Det är styrelsen obekant, i vilken utsträckning de missförhållanden förekomma, som motionärerna påtala och vilka i motionen i ett par fall närmare exemplifieras. Vad motionärerna synas avse att med en utvidgad lagstiftning råda bot på är, av dessa exempel att döma, bedrägligt förfarande från agents och företags sida, som kan föranleda åtal. Emellertid synes den nu gällande lagstiftningen till fullo reglera de förhållanden, som påtalas av motionärerna. Förhållandet mellan agent eller ombud å ena sidan och den firma de företräda regleras av bestämmelser i Lag av den 18/4 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande. Förhållandet mellan agenten och den köpande allmänheten regleras, i den mån det

gäller sådana åtgöranden från agenternas eller firmornas sida, som anses brottsliga, av bestämmelserna i 21 kap. strafflagen (om bedrägeri och dylik oredlighet m. m.). Dessa lagbestämmelser, vilka fixera å ena sidan de skyldigheter, som agenterna äga gentemot de av dem representerade företagen, och å den andra de förpliktelser, som agenten i ett köpe- eller förmedlingsavtal ikläder sig gentemot köparen, synas faktiskt täcka det förefintliga behovet av rättsregler i berörda avseenden. Även de häri föreskrivna straffsatserna mot överträdelse synes tillräckliga.

Den formella auktorisation av agenter och förmedlare, avseende bevis på deras identitet och behörighet att företräda visst företag, som motionärerna ifrågasätta, synes i sig själv endast innebära en mycket ofullständig garanti mot bedrägligt förfarande från sådana personers sida, vilka i sin verksamhet äro fullt beslutna att åsidosätta lagen och genom bedrägligt förfarande tillskansa sig otillbörlig vinning. Det säger sig självt, att en person, vilken falskeligen utger sig representera en firma, med vilken han ej står i förbindelse, för att genom lyftande av förskottsbetalning eller på annat sätt bedrägligt tillskansa sig pengar, icke heller skulle rygga tillbaka för att förete ett oriktigt legitimationsintyg av allmän myndighet. Vad å andra sidan beträffar den garanti, som ett utlåtande av allmän myndighet (i här berörda samband, såsom motionärerna föreslå, länsstyrelserna) skulle innebära, är det påtagligt, att en sådan garanti för att vara av verkligt värde också måste grunda sig på en föregående reell prövning av firmans affärsställning, respektive av kvaliteten hos de varor, vilka den försäljer. För en sådan prövning sakna emellertid länsstyrelserna, med den organisation de nu äga, behöfliga förutsättningar. Det ligger även i öppen dag, att om en sådan organisation skulle upprättas vid samtliga länsstyrelser eller inom ett centralt ämbetsverk — vilket bleve nödvändigt, om det av motionärerna ifrågasatta syftemålet skulle uppnås — detta skulle taga oproportionerligt stora resurser i anspråk, med tanke på det utomordentligt stora antal affärsföretag, vilka bedriva försäljning medelst agenter, samt det stora och mångskiftande antal branscher de företräda.

En auktorisation synes styrelsen dessutom obestriddligen icke kunna ändra något i det förhållandet, att personer av högst växlande duglighet och ansvarskänsla fortfarande komma att ägna sig åt agentverksamhet. Det skullé, med andra ord, även efter införandet av en sådan auktorisation som den åsyftade alltid komma att finnas bättre och sämre agenter. Ett av länsstyrelsen utfärdat intyg av åsyftat slag torde på intet sätt komma att göra en sämre agent bättre, d. v. s. höja hans ansvarskänsla gentemot köparen eller föranleda honom att uraktlåta att till sin egen fördel utnyttja sådana tillfällen, som skapas av bristande vaksamhet å köparens sida. Man har däremot skäl att befara, att ett system med formell auktorisation skulle kunna verka i riktning att ytterligare grumla den sunda och naturliga miss-tänksamhet, vilken alltid bör förutsättas föreligga hos köparen vid inledande av förbindelser med nya, okända företag.

Skulle vidare genom de i auktorisationshandling lämnade upplysningarna av något slag angående den firma, som agenten företräder, också blott ett sken av garanti lämnas av den statliga myndigheten beträffande ifrågasvarande firmas förmåga att uppfylla sina skyldigheter gentemot köparen, skulle det förhållandet enligt styrelsens mening lätt kunna inträda, att i köparens föreställning statsmyndigheterna också gjordes ansvariga för transaktionens rätta fullföljande. Om t. ex. en agent för en firma upptoge

viss förskottsbetalning och firman före fullföljandet av leveransen nödgades gå i likvidation utan att kunna återbetala den inkasserade förskottsbetalningen, vore det inte otänkbart, att köparen skulle tro sig kunna på laglig väg hos det allmänna utkräva ersättning för lidna förluster.

Styrelsen är fullt enig med motionärerna därutinnan, att det i främsta rummet är en uppgift för de organisationer, som företräda handels- och varuförmedlingens skilda företagsformer, att arbeta på att missförhållanden i högsta möjliga grad undanröjas. Vid sidan härav bör emellertid en naturlig vaksamhet kunna förutsättas å den köpande allmänhetens sida, vilken enligt styrelsens mening icke kan ersättas genom statliga övervaknings- och kontrollåtgärder av även mycket ingående karaktär. Sedan staten genom lagstiftning uppdragit tillbörliga skiljelinjer mellan lojalt och illojalt förfarande i förhållandet mellan köpare och säljare, måste det i väsentlig grad ankomma på vederbörande parter att var på sitt håll bevaka sina intressen. Vad särskilt gäller den av motionärerna åberopade handeln med maskiner och lantbruksförnödenheter av skilda slag — från vilken exemplifieringen till de i motionen påtalade förhållandena är hämtad — står sedan en längre tid tillbaka den utvägen till buds åt köparna att kunna täcka behoven på allt flera områden genom egna organisationer. Det synes styrelsen vara en vida mer angelägen uppgift för landsbygdens befolkning att i växande utsträckning biträda dessa organisationssträvanden än att söka avlägsna de här påtalade olägenheterna genom en skärpning av lagstiftningen till ringa eller ingen praktisk nytta för köparen.

Med hänsyn till vad som ovan anförts finner sig styrelsen böra

avstyrka den inom riksdagen väckta motionen nr 317 i andra kammaren av herr Sven J. Vigelsbo m. fl. angående utredning om kontroll över agenturverksamheten.

Stockholm den 8 mars 1945.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET.

ALBIN JOHANSSON.

MAURITZ BONOW.

Bilaga B.

SVERIGES LANTBRUKSFÖRBUND

Till Första lagutskottet.

Med anledning av motion nr II: 317 av hr Vigelsbo m. fl. angående utredning om kontroll över agenturverksamheten, vilken remitterats för yttrande till Sveriges lantbruksförbund, får förbundet härmed anföra följande.

Den verksamhet, som bedrivs av agenter inom ett flertal branscher, är utan tvivel av den karaktär, att en viss kontroll skulle vara nödvändig för att skydda mera lättroga köpare. Visserligen bedriva de större näringsorganisationerna och icke minst jordbruksorganisationerna en betydande upplysningsverksamhet på detta område, som otvivelaktigt varit till gagn. men självfallet har den icke helt kunnat eliminera olägenheterna med kringresande agenter, som tillämpa tvivelaktiga affärsmetoder. Svårigheterna

att lagstiftningsvägen komma till rätta med detta problem på ett effektivt sätt torde emellertid vara betydande. Motionärerna ha tänkt sig, att kontrollen skulle kunna inskränka sig till en viss auktorisation av länsstyrelserna för utövande av egendoms- och varuagentur. Men denna form av kontroll måste utövas med stor urskillning och ej obetydlig stränghet samt handhas av omdömesgilla personer med god tillgång på informationer. I annat fall blir den lätt ineffektiv och kan motverka sitt eget syfte, därigenom att en agent med officiellt intyg från statlig myndighet ger köparen ett intryck av att innehavaren är jämställd med andra företag eller köpmän på platsen. Även om förbundet sålunda är medvetet om svårigheterna att nå verkliga resultat genom lagstiftning på detta område, anser förbundet, att en utredning vore av värde, varför förbundet får tillstyrka att en sådan kommer till stånd.

Stockholm den 9 april 1945.

Sveriges Lantbruksförbund.

CARL UTTERSTRÖM.

E. Sjögren.

Bilaga C.

SVERIGES KÖPMANNAFÖRBUND

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan Sveriges Köpmannaförbund genom remiss den 12. 2. 1945 beretts tillfälle att yttra sig över motion nr 317 i riksdagens andra kammare angående utredning om kontroll över agenturverksamheten får förbundet anföra följande.

I kungl. förordningen 1864 angående utvidgad näringsfrihet har den principen blivit fastslagen att svensk medborgare äger i förvärvssyfte driva handelsrörelse, sedan vederbörlig närings- och firmaanmälan gjorts. Inga andra fordringar enligt lag ställas på den tilltänkta affärsidkaren än att han skall vara myndig — under viss förutsättning kan dock även omyndig, som fyllt 16 år, öppna en affärsrörelse — samt vidare icke vara försatt i konkurs.

Enligt näringsfrihetsförordningen får kringföringshandel idkas inom boningsorten utan särskild anmälan. För sådan handel utom boningsorten fordras däremot särskilt tillstånd av överståthållarämbetet eller av vederbörande länsstyrelse; i detta hänseende finnes dock det betydelsefulla undantaget, att envar äger utan vare sig tillstånd eller anmälan kringföra livsmedel, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster av inhemsk husslöjd. Beträffande kringföringshandeln med kött- och charkuterivaror finnes dock särskilda bestämmelser uppställda med hänsyn till hygienens krav. Frånvaron av kontrollföreskrifter för handelsverksamhets utövande torde närmast hero därpå att enligt svensk rättsuppfattning det vid köpeavtal åligger såväl köpare som säljare att vaka över att de avtalade prestationerna bli jämförligt sett av likvärdig storleksordning. I avtalslagens tredje kapitel innefattas dock korrektiv mot avtal, som tillkommit under sådana omständigheter, att de enligt billighetens krav icke böra anses vara giltiga.

Förbundet vill understryka vad som inledningsvis framhålles i motionen, nämligen att stora förbättringar åstadkommits i varuförmedlingen. Undanröjandet av det som exempel åberopade »prutsystemet», införandet av på verklig affärskalkyl baserad bestämd prissättning och överhuvud taget sanerandet av affärsförhållandena ha väsentligen genomförts av köpmännen själva genom deras organisationer. Till icke ringa del får anledningen härtill sökas i en förändrad uppfattning om affärers drivande; under det att i äldre tider det enskilda affärsavslutet som sådant ansågs såsom det väsentliga, är numera ett av affärsmannens främsta strävanden att åt företaget förvärva största möjliga anscende och uppskattning från allmänhetens sida. Denna utveckling har bl. a. medfört större säkerhet för konsumenterna vid inköp i butikshandeln, vars innehavare i allmänhet äro medvetna om att deras förutsättning att bestå i konkurrensen utgöres av allmänhetens värdesättning.

För konsumenterna är förhållandet betydelsefullt även ur den synpunkten att det med hänsyn till den nutida rikhaltiga produktionen icke alltid är möjligt för köparen att utan vidare skilja en kvalitativt tillfredsställande vara från en mindervärdig. Härför erfordras ofta en sakkunskap, som konsumenten icke besitter; butikshandelns utövare ha därför kommit att i större omfattning än förr bli verkliga rådgivare åt kunderna vid deras inköp. Detaljhandlarna anse det vara angeläget att bedriva verksamheten på ett vederhäftigt sätt, icke blott för att därigenom förvärva kundernas förtroende utan även för att själva undvika reklamationer och därav vållade förluster.

Den garanti för konsumenterna, som ligger i detaljhandelns bofasthet, saknas emellertid hos den i motionen påtalade kringföringshandeln, vilken, ehuru den huvudsakligen äger rum i mera avlägsna och glest befolkade bygder, likväl förekommer i tätbebyggda trakter, till och med i de större städerna. I ett stort antal fall har det visat sig, att den ambuleringande försäljaren icke alls eller blott med stora svårigheter — t. ex. genom polismyndigheternas bistånd — har kunnat nå sedan han efter ett kort besök lämnat en ort. Även i de fall att hans eller hans huvudmans fasta adress är känd, stå mestadels ganska ringa möjligheter till buds för köparen att erhålla rättelse. Härtill kommer under nu rådande förhållanden att den ambuleringande handeln icke sällan utgör en smyghandel med ransonerade varor.

Vid den form av kringföringshandel, som här åsyftas, synas vidare tillräckliga garantier saknas för att skatt överhuvud taget vederbörligen debiteras och än mindre redovisas. Om sådan affärsverksamhet av skattepliktig natur blir bekant, torde dock myndigheterna ha betydande svårigheter att rättvist uppskatta den avkastning, som uppstår på affärsrörelsen, då dess utövare blott i undantagsfall iakttaga bokföringsskyldighet. Ha vederbörande sedermera påförts taxering, ha de måhända senare upphört med sin verksamhet och kan det visa sig, att de sakna såväl medel till som intresse för att betala skatt. Beaktas bör även skattebetalarnas intresse av att inkomsten vid handel och köpenskap i möjligaste mån stannar inom kommunen.

Till de exempel på osunt bedriven, för konsumenterna skadlig ambuleringande försäljningsverksamhet, som motionärerna anföra, vill förbundet foga, att en likartad icke önskvärd försäljning sedan lång tid tillbaka bedrivits med textilvaror, främst kostymtyger i avpassade längder. På detta

område gör sig allmänhetens bristande sakkunskap särskilt märkbar. Såsom talrika domstolsutslag styrka ha köpare av enligt uppgift »prima engelska helylletyger» gjort kännbara förluster, då tygerna i själva verket visat sig bestå av pappersblandat eller eljest synnerligen mindervärdigt material. Förlusten har många gånger blivit så mycket större som tyget icke ens kunnat förarbetas till klädesplagg. — Förbundet vill som ett annat exempel anföra den försäljning av triåunderkläder med påstådda »hälsobringande» egenskaper, som åtminstone intill krigsutbrottet bedrevs av kringresande agenter. Exakt samma vara kunde i butikshandeln inköpas för halva priset eller därunder. Agenterna utnyttjade allmänhetens godtrogenhet på det sättet att plaggen angåvos såsom verksamma mot reumatiska och andra sjukdomar. — Även mot den betydande försäljning av pålverk, som bedrivs över större delen av landet av ambulera försäljare, ha befogade och graverande anmärkningar i åtskilliga fall gjorts från otillfredsställda kunders sida.

Motionärerna anföra, att man efter ett inträffat fredsslut kan förvänta ännu större livaktighet i denna form av agenturverksamhet. Förbundet delar helt denna uppfattning och önskar härtill foga, att agenterna i fråga torde komma försöka att till lättrogna kunder avsätta icke blott maskiner utan även varor av mer eller mindre krisbetonad karaktär, vilka blivit överstående sedan krigsåren.

Gentemot tanken på någon form av kontroll över de avarter av kringföringshandel, för vilka här blott några exempel lämnats, skulle den uppfattningen kunna hävdas att den köpande allmänheten helt har sig själv att skylla, men *dels* visar erfarenheten att kringresande försäljare av ifrågarande typ ofta dupera sitt klientel med direkt vilseledande uppgifter, *dels* måste det som ett allmänt omdöme sägas, att denna handelsform genom sin svårkontrollerbara karaktär medför obehöriga förluster för såväl konsumenterna som det allmänna. Förbundet vill därför ansluta sig till den tanke, som motionärerna framfört, nämligen att registreringskyldighet bör åläggas utövare av kringföringshandel. Genom dylik registrering bör i varje fall upplysning om säljarens hemvist och rättsliga forum kunna erhållas, varvid bättre förutsättningar för skattekontroll erhållas. Registreringen synes lämpligen böra förläggas till länsstyrelsen.

Stockholm den 17 mars 1945.

Sveriges Köpmannaförbund.

GUSTAF BORGSTRÖM.

Arne Skarby.

Bilaga D.

HANDELSOMBUDENS FACKFÖRBUND.

Till Riksdagens Första lagutskott.

Handelsombudens Fackförbund, som genom skrivelse från lagutskottet den 7 april 1945 beretts tillfälle att avgiva yttrande över en inom riksdagen väckt motion nr 317 i andra kammaren av herr Vigelsbo m. fl. angående

utredning om kontroll över agenturverksamheten, får härmed vördsamt anföra följande:

Det torde måhända icke kunna bestridas, att missförhållanden på det med motionen åsyftade området förefinnas. Handelsombudens Fackförbund är även, såväl i eget som det allmännas intresse, berett att på allt sätt medverka till en sanering av agenturverksamheten.

De dugliga och skötsamma agenterna hindras i sin näring genom att socialt sett icke fullgoda individer av mindre nogräknade företag antagas såsom försäljare av ur kvalitativ synpunkt mindre goda varor.

Den av motionärerna väckta frågan är tvivelsutan mycket betydelsefull. Då det gäller att finna medel för dess lösning torde man emellertid få gå fram med en viss försiktighet. Det torde därför vara riktigast att göra en allsidig utredning av spørsmålet, varvid även torde övervägas åtgärder mot firmor, som locka agenter med goda förtjänstmöjligheter och senare visa sig icke blott sakna ekonomiska möjligheter för ett korrekt bedrivande av sin försäljningsverksamhet utan även föra underhaltiga varor.

Handelsombudens Fackförbund får därför föreslå, att en kommitté av sakkunniga tillsättes för att närmare utreda ifrågavarande spørsmål. Då denna fråga är av synnerlig stor betydelse för förbundet, och förbundet torde äga stor sakkunnighet på området, få vi även föreslå att vi bliva representerade i en sådan kommitté.

Malmö den 16 april 1945.

HANDELSOMBUDENS FACKFÖRBUND.

ARTHUR SAMUELSSON.

GUNNAR KLINGSSELL.